

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան 12 . . ծր.
Վեցամսեայ 6 . . .

ԱՐՏԱՍՈՒՄԱՆ

Երկու քիւ մէկ ծրարով
Տարեկան . . . 14 ծր.

Վեցամսեայ . . . 7 . .

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2. 60 Տօրար
Վեցամսեայ 1. 50 . .

ԿԱՆԻՒԿ

Իրանացեան տողը
20 սանթիմ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄԵՆ ԶՈՐԷՔՈՐԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՍՑԷ

dition du journal

„Ira vounk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

НА ВѢСТНИКЪ

Иравунк“

ВАРНА

Գրողները եւս չեն
տրոշիր

ԿՈՒՍԱԿՑՍՍՈՒՈՒԹԵԱՆ ՉԱՐԻՔՆԵՐԸ

Երբ ձեռք առնուի մեր պատմութեան էջերը և սկիւնք պրպտել զանոնք, պիտի գտնենք այնտեղ այնպիսի յիշատակներ, որոնք սարսուռ կազդեն մարդու մինչեւ հոգւոյ խորերը։ Այդպիսի էջերէն է նաև սոյն մեր ութ տարուայ կուսակցական երկ պառակութեանց և անոնց հետեանքով գործուած ազգային անհուն չարիքներու պատմութիւնը։

Տարիներէ իվեր քրտինքի փոխարէն կարմիր արիւն կը հասի հայ ազգէն։ Այսօր հայ գիւղացին երբ վաղ առաւօտեան կը զարթնի քունէն, փոխանակ դաշտ երթալու, պանդխտութեան դաւադանք ձեռք կառնու՝ օգնութիւն մուրալու, ապրուստ, գործ, աշխատանք ճարելու։ Երկիր դատարկուած է աշխատաւոր ձեռքերէ, վասնզի հայ գիւղացին մասամբ սրոյ ճարակ եղած է բարձրագոյն թուրքէն և մասամբ ալ թողուցած իւր տուն տեղ, մար օճաք օտարութեան մէջ կը աքնի։ Այսօր հայը հող ունի, բայց հաց չունի, Հայրենիք ունի, տուն չունի։

Աւստի տեսնելով այս ամենը, տեսնելով ներկայ եւ ապագայ չարիքները, ճշմարիտ անկեղծ և սիրտցաւ Հայրենասէր Հայը չէ կարող չզոռալ իւր հոգու բոլոր ոյժով որ մեր ութերու միացումը ընդդէմ թշնամիին անհրաժեշտ է։ Երբ ձեռք առնուի մեր կայ Միութիւն, այնտեղ կայ նաեւ ոյժ։ Խօսքս ուղղելով ընդհանրապէս մեր կուսակցութիւններուն կըսենք։ Երբ դուք ձեր կուսակցական կուռնները չէք դադարեցներ, երբ դուք այսօր մասերու բաժանուած, ձեր կուռնը ուժերը կտոր կտոր ըրած էք և չէք ուզեր միացնել զանոնք, հապա ինչպէս կը յուսաք եւ հաւատատար ընել կուգէք ժողովրդին որ պիտի կրնաք Հայրենիքը ազատել, փրկութեան գործը յաշուութեամբ գլուխ հանել։ Երբ

գիտենք թէ մինչեւ իսկ եթէ ամբողջ ուժերնիս միացնէք, նորէն չենք կարող թուրք կառավարութեան դէմ դնել։ Բայց պիտի ասէք թէ՝ ուրեմն ինչ պէտք է Միութիւն։

Կը պատասխանենք։ — Ոչ, եղբարք, եթէ դուք մացնէք ձեր ուժերը և զանոնք համեմատաբար գործունէութեան վրայ դնէք, նախ ժողովրդի սիրտը շահած կը լինիք որ նա ալ աշակցի երկրորդ կուսակցական ներքին երկպառակութեանց վերջ տալով և անոնց վնասներէն զերծ մնալով այն ատեն պատեհ առիթին մէկ սրտով ու սգով և զօրաւոր միջոցներով գործի կսկսինք, այն ատեն միայն յուսով ենք որ արդիւնք մը կը կրնանք ունենալ։ Այն ազգը որ կը յուսահատի ապագայ չունի։ պէտք է մեր յոյսը դնենք միայն մեր կուսակցութիւններին միութեան համեմատաբար գործունէութեան և ժողովրդի աշակցութեան վրայ։ Երբ կերպով միայն կարող ենք դիմել Ազատութեան։ Ինչ ըրինք և ինչ չափեցանք իրենց չօչափելի և իբրեւ դրական մեր այս ութ տարուայ մասնաւոր ցոյցերի շարժումներէն։ Յայտնի է ընդհանուրիւ, որ Պապը Ալիի և Պանգայի ցոյցերը մեծ յոյս տուին հայերու յոյսունքինը։ Եւրոպայի միջամտութեան և Պերլինի 61 դք. յոգնածի գործադրութեան վերաբերմամբ բայց ոչինչ չեղաւ։ Խօսքս մասնաւորելով դուք, պ. Գաշակցականներ, ձեր այս ութ տարուան մէջ ըրած մասնաւոր ցոյցերով, մանր մունր խումբերի արշաւանքներով, ինչ չօչափելի արդիւնքի հասաք մինչեւ հիմա։ Յիշենք ուրեմն ձեր արածները։

Նախ Պանգայի ցոյցէն վերջ, տեղի ունեցաւ 250 հոգիով խառն խանութի արշաւանքը, որոնցմէ 20 ը նահատակուեցան և մնացեալք հազիւ կարողացան ազատել իրենց կեանքը, այս դէպքի պատճառաւ 8 զինուորներ գլխատուեցան Սարմատի մէջ, այս ամենուս ալ յայտնի իրողութիւն է։ Դարձեալ երկու տա-

րի վերջ, տեղի ունեցաւ Մանազկերտի դէպքը, 60 հոգիով որոնց 50 ը նահատակուեցան, իսկ մնացեալներէն մի քանիներ ալ ազատուեցան։ Ասկէ երկու տարի յետոյ տեղի ունեցաւ Խաղուրի կուռն, 40 հոգիով, որոնցմէ 20 ը նահատակուեցան և մնացեալք հազիւ ազատուեցան։ Երկու տարի ետ յետոյ Սասուն անցան 24 ձիաւոր ապահով, որոնց հետեւեցաւ Բաթէնի մէջ նահատակուող խումբը, որ կը բաղկանար 70 հոգիէ, տոնցմէ 50 ը ինկան կուռն դաշտը, մընացեալներէ 11 մասը թուրքք ձերակալեցին միւս մասը Ռուսը, Ռուսաստան վերադարձած ատեն միջոցաւ Պանգայի ցոյցէն ձեռք առնով, անցան 40 հոգի, որոնք 3—4 օր քաղցին դէպի հայրենիք, բայց ընդհարումների հանդիպելով ստիպեալ վերադարձան Ռուսիա հոն ձերբազաւան։

Այս բոլոր շարժումները վերջին, սա իրողութիւն է։ Բայց անոնք ունեցան այն տըխուր հետեւանքը ալ որ շատ մը գիւղեր քար ու քանդ եղան և շատ մը ալ անգէն հայեր սրոյ ճարակ։ Ահա այս է մեր Գաշակցական կուսակցութեան ութ տարուայ ունեցած գործունէութիւնը եւ անոր արդիւնքը։ Մենք կը կարծենք թէ այս արդիւնքը ամենեւին համապատասխան չէ այն դիրքին, որը կը յաւակնի ունենալ Ազգին դիմաց։ Մենք կը կարծենք որ ան ութ տարուան մէջ մինչեւ 8000 հրացանաւոր կարող էր հանել, եթէ միայն չըբաղուէր ուրիշ կուսակցութիւններու հետ ներքին կուռններով, կուռններ որոնք կը շարունակուին մինչեւ օրս, Պարսկաստանի մէջ Արմէնակ անների և հին Հնչակեանների հետ։ Ռուսաստանի մէջ դարձեալ հին Հնչակեանների հետ, անպատմելի և զղուելի արաքներով, որոնք տխուր տպաւորութիւն մը թողուցեր են Հայ ժողովրդի վրայ այդ տպաւորութիւնը տարածուած է մինչեւ անգամ երկրի խորքերու մէջ։ արդէն Պուլկա-

րիա և ուրիշ երկիրներ ալ յայտնի է մեզ ամենքիւ թէ ինչ անհամեմատ ընթացք ունեցեր են իրարու հետ կուսակցութիւնները և պիտի ունենան տակաւին, քանի կը տեւ այս վիճակը։

Կուսակցամուտութիւնը «ճարժում»ի մէջ իւր չափ ու սահմանը անցուցեր է։ Նայելով այդ թերթին, կարծես թէ ով որ դաշնակցական չէ, նա մատնիչ է և դաւաճան։ Այս իւրեանց կուսակցական միութիւնը և իւրեանց ազտեղութեամբ լի սրտերն է որ կը պոռթկացնեն։ Արդէն անցեալի մէջ ալ ցոյց տուած են անոնք իրենց այդ կուսակցամուտութիւնը, յայտնի է ամենուն որ ասկից տասն մէկ տարի առաջ ընդհանուր հայութեան ծանօթ և նշանաւոր գործիչ Համբարձում Պոյաճեան դեռ Սասուն չի մտած գիւմեց Դաշնակցութեան Արեւելեան Պիւրօյին, խնդրելով որ օգնեն իրեն Սասունի համար, բայց Պիւրօն մերժեց, այն պատճառով որ Պոյաճեան մերժեց նրանց առաջարկը՝ ընդունելու Դաշնակցութեան ծրագիրը։ Տարի ու կէս յետոյ ծագեցաւ Սասնոյ արեւնալի կուռն, որը երկու ամիսից հազիւ հազ կարողացաւ Ձէքի փաշան իւր կանոնաւոր և անկանոն զօրքերով զսպել։

Ըսէք, խնդրեմ միթէ այն աւուր արեւնալի ճակատամարտին մէջ կուռն քաջերը հայեր չէին, դուք Դաշնակցականներ, ինչո՞ւ անտարբեր մնացիք և չօգնեցիք Սասնոյ մէջ գործող քաջերին։ Ասկից մի քանի շաբաթ առաջ ձեր թերթերի մէջ կը գոռայիք կը կանչէիք «հայ ժողովուրդ, օգնեցէք Սասնոյ քաջերին»։

Այո, գիտեմք թէ ինչո՞ւ վասնզի ըստ ձեզ Դաշնակցականներ են հիմակուան կուռններ, իսկ Համբարձում Պոյաճեան և իր ընկերներ Դաշնակցական չէին այլ Հնչակեաններ, ահա դա էր պատճառը որ չօգնեցիք անոր, և հիմա ինչ կը նշանակէ ձեր պոռալ կանչելը թէ մենք Հայրենիքի մէջ համեմատաբար կը գործենք մինչդեռ ընդհակառա-

կը ձեզ ուղղուած միութեան կամ համերաշխութեան առաջարկը կը մերժէք մինչև այսօր։ Ահա թէ ինչ կը նշանակէ կուսակցական միութիւն, ահա թէ ինչ կը նշանակէ անմիութեան ոգի։ . . .

Այս անհամերաշխ և յեղափոխութեան անպատուաբեր ընթացքը, և Հայրենիքի ներկայ դժբաղդութիւնը աչքի առաջ ունենալով է որ ես, իբր մի հայ, կը կոչեմ, Ազգ և Հայրենիք սիրողը պէտք է որ միանայ։

Մ. ՄԻՀՐԱՆ ՏՕՆՈՅԵԱՆ
ՎՈՒՆԱ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅՈՑ
ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Օ2 մայիս 904
ԱՄԵՐԻԿԱ

Մայիս 28-29-30 ին պիտի գումարուի Ամերիկայի Հայ գաղթականութեան երկրորդ ընդհանուր Պատգ. ժողովը Պոսթօն մէջ։ Նախորդ ժողովը որ տեղի ունեցած էր Փրովիտէնս 1903 հոկ. 4 ին, զբաղած էր միմիայն Ռուսաստանի Հայ Եկեղեցւոյ կալուածներու գրաւման խնդրով։ այն ատեն ժողովրդեան կողմէ ընդհանուր պահանջ կար որ ժողովը զբաղի նաեւ Տաճկահայաստանի ճգնաժամային խնդրով։ բայց այդ առթիւ եկած պահանջագրերը կարգաւ իսկ ժամանակ չունեցաւ ժողովը։

Ամերիկայի Հայութիւնը կը սպասէ որ այս երկրորդ ժողովը զբաղի Տաճկահայաստանի խնդրով, և միջոց մը գտնայ որով կարելի ըլլայ Ամերիկայի 20 հազարէն աւելի Հայութեան նիւթական և բարոյական ուժերը տրամադրել Տաճկահայ գաղթին։

Թէ որ աստիճան գոհացում պիտի տրուի հասարակութեան այս բաղձանքին, այժմէն չէ կարելի գուշակել։ Եթէ ժողովը պիտի կազմուի այն տարրերով որպէս կազմուած էր նախորդը՝ այժմէն կրնանք ըսել որ այդ ժողովը պիտի ըլլայ ժամապահասութեան կամ աւելի ճիշդն ըսելով ինքնախաբէութեան ժողովը մը։

Այժմէն իսկ Կուսակցութիւնները սկսած են մրցումի գործը, և հոս հոն կուսակցականներու կողմէ քանքեր կը ըլլան որ յառաջիկայ ժողովը կազմուի իրենց կուսակցական հաշիւներուն գոհացում տուող տարրերով անոնց համար քնաւ փոյթ չէ թէ այդ ժողովը ապարդիւն ըլլայ։ Կը բաւէ միայն թէ իրենց նեղ պզտիկ կուսակցական նկատումներուն ո եւ է չափով վտանգ մը չիգայ։

Նախորդ ժողովը եթէ բոլորովին ապարդիւն չանցաւ պատճառը այն էր որ Հնչակեանները և իրենց համակրող ոչ-կուսակցական պատգամաւորները օտուար մեծամասնութիւն մը կը կազմէին, և կուսակցութիւններու մէջ միայն Նոր-Հնչակեանները են որ ազգային ընդհանրական շահերը վեր կը դասեն իրենց կուսակցական շահերէն և միշտ տրամադրել են ամեն զոհողութիւն ընել ամեն քանքի գործին վերջ մը տալու համար ներկայ բարեփոխական խառնակութեան։

Նախորդ ժողովը ինքզինքը խաբեց իրարու թշնամի տարրերով ընդհանուր

գաղթային յանձնախումբ մը ընտրելով, նախորդ ժողովը, կամ աւելի ճիշդն ըսելով, ժողովը կազմող և վարողները աւելի մասնող եղան ամեն դասակարգի և ամեն կուսակցութեան քմահաճոյքին դահացում տալ, քան թէ ընել այնպիսի անօրինութիւն մը որ իրապէս օգտակար ըլլար հայ գաղթին։ Օրինակ, միայն յանձնարարի անգամ ընտրեց իր պատակաւոր դերովը ծանօթ Ա. Վառժանը, Դրոշակեանները սիրաշահած ըլլալու մասնահոգութեամբ, ընտրեց իր դաւադրի և եղբայրասպան ոճրագործի տխրոսովը ծանօթ Սապահկիւլը՝ ասոր քանի մը խեղճ ու կրակ հետեւորդներու խաբար չիցած ըլլալու համար։ Բնութեց յիշեալ երկուքին դէմ կուսակցական շրջանի Ս. Պարթեւեանը Նոր-Հնչակեաններու համակրութիւնը երաշխաւորելու մտահոգութեամբ։

Կրնաք երեւակայել թէ ինչ օգուտ կրնայ ունենայ մարմին մը որու անդամները ըլլան իմիջի այլոց Վառժան Սապահ կիւլ և Պարթեւեան։

Խեղճ Հայ ժողովուրդ որ ինքզինքը միշտ խաբած ես եւ քու վէրքը զարմանած ըլլալ կը կարծես վատութիւնը չոյելով, պատակաւոր ազգաւորներ և Հայրենասէրը զօրով իրարու լծով բերելով և քու ճակատագրիդ աստիճան խառնուրդ տարրերով կազմուած մարմիններու յանձնելով։

Երբ պիտի գիտակցես, երբ պիտի ունենաս բարոյական քաջութիւնը վատերը արտաքսելու ազգային կեանքի ասպարեզէն և փնտելու գտնելու ճշմարիտ անկեղծ անխաղախ զաւակները եւ անոնց մէջ հաստատելու միութիւնը, որ այդ միացումէն բարձր ծնի, որ այդ միացեալները քու ցաւը քու վէրքը միայն մտածեն, իրենց ամբողջ ուժը և կրօնը սպասեն քու վէրքիդ զարման մը գտնաւու։

Ժողովրդական ընդհանուր փափաքն է որ յառաջիկայ ժողովը զբաղի կուսակցական կործանարար բաժանումներուն վերջ գնելու և միութիւն մը կամ գէթ համերաշխութիւն մը գոյացունելու։ մեր համոզումը այն է որ այս ալ ժողովուրդը յուսախաբ պիտի ըլլայ, հետեւեալ բացայայտ պարագաներու հետեւանօք։

Հնչակեան կուսակցութիւնը չը պիտի ուզէ ճանչնալ Նազարէկեանները իրեն անփոփոխական մարմին այնքան ատեն որքան որ ատենց դուրսը կը գտնուին Հնչակեան փրկարար միութեան զէմ գաւառը և իրենց ձեռքը Միսի և Գարեգինի նման երկու անուն ման գործիչներու արեւը թափաղ ճիւղները, այսօր այլ ևս գաղանթք մը չէ որ այդ խմբակը իրեն դեկափաբիչ ունի։ Նազարէկեան և այդ խմբակի նիւթական ուժը ուրիշ ոչնչի չը պիտի ծառայէ թէ ընկերութեան բրօքալներն և հոս հոն քանի մը թուող մրտախել և քանի մը Սապապտի պէս դաւադրիներու ապուրտը ապահովելու։

—Հնչակեանները նաեւ չը պիտի կըրնան աշանկ գիւրին կերպով հաւատալ թէ երբ և է զբօսական վարիչներու մէջ կրնայ անկեղծ անխաղախ փափաք ծնիլ Հայ Յեղափոխական մարմիններու միացման համար և միջեւ որ ապահով ըլլան որ տարբեր կուսակցութիւններու կողմէ անկեղծ բաղձանք կայ միութեան չը պիտի ուզեն կրկին ծուղակը ինչալ և ժամանակ ու կորով սպասել իրենց կողմէ անկեղծ բայց հակառակ կողմէն կեղծ ու պատիւ միութիւն մը իրադրութիւնով։ Մեր խմբածին նայելով Հնչակեան վերջին

Պատգ. Բնդէ. Ժողովը միութեան առթիւ որոշած է նախաձեռնող չըլլալ։ Իսկ երբ տարբեր կուսակցութիւններու կողմէ անկեղծ, անխաղախ առաջարկ կամ փափաք ներկայանայ, Հնչակեան կուսակցութիւնը պատրաստ պիտի ըլլայ նկատի առնելու։ Եթէ ստոյգ է այս որոշումը ուրեմն Հայ ժողովուրդը ո եւ է պահանջ չունի Հնչակեաններուն ներկայացուցիչք. քանի որ անոնք որոշած են պատրաստ ըլլալ միութեան առթիւ ներկայացող «անկեղծ ու անխաղախ» առաջարկները նկատի առնելու։ ուրեմն Հայ ժողովը զրդին կը միայ միակ ընթիւք մը այն է աշխատել որ միւս կուսակցութիւններու մէջ ալ միութեան անկեղծ ու անխաղախ բաղձանք ծնի։ Այդ բանը կրնայ ընել Հայ ժողովուրդը ոչ Գանդիի այսօր տակաւին չկայ անանկ հաւաքական ուժ մը ազգային հեղինակաւոր մարմին մը որ կարող ըլլայ հակադրել Դրօշակեան վարիչներու հակամիութենական պատակաւոր ուղղութեան, և միութեան անկեղծ բաղձանք առաջ բերել Դրօշակեան շարքերու մէջ, Հնչակեան քանքերու ու ճիգերը չեն աղդեր անոնց վրայ. քանի որ անգամ մը իրենց վարիչները յաղորդած են թունաւորել իրենց հետեւորդները Հնչակեաններու դէմ, ու ատենց ամէնմէկ փրկարար ջանքի դէմ ամէն մէկ փրկարար քարոզի դէմ և մեղի կը հայտնեն կոր անոնք հակալեզափոխական են ու ըսելով մէջէն կ'ընեն, ալ գործ չունիս աշխատէ եւ ճիշէ որ տարածագիւղի ինքն. օգուտ չունի։

Իսկ գալով Դրօշակեաններուն՝ ատենց պետքը իրենց պոռոտախօսութեամբը և Պրըքիներովը անաւի հաւատացուցիչ են իրենց հետեւորդներուն թէ շատ հզօր շատ մեծ ուժ մը կը ներկայացունեն յեղափոխական ապագայի վրայ։ Ներկայ գտնուելու էք ատենց հրապարակային ժողովներուն, իմանալու էք ատենց պոռոտախօսութիւնը, տեսնելու էք այն բազմաթիւ հեծեալ և հետեւակ զինեալ խուճիկներու լուսաշնորհները որ ցոյց կուտան մոգական լապտերով, և զուք պիտի բարեմաղթէք որ ձեր իմացածի ու անեծծի մէկ տասներորդը իրականութիւն ըլլայ որը արդէն իսկ պիտի բաւէ հայկական դատը չուծելու։ Աստուած խելք տայ այս մարդոց որ կը շարունակեն կարծել թէ խօսքով «գուրու փաթիլ»ով պիտի կրնան ազատել Հայ ազգը։

Փալով Նազարէկեաններու ատենց վարիչները հազիւ իրենց հացի ճամբան գտած են, և կարգ մը տղէտ հետեւորդները սպանովելով հանդիսաւ կապրին։ Միութիւն մը ատենց սովամահ մեռնիլը պիտի նշանակէ։ Երանի՜ Հայ ժողովուրդին որ այդքան լաւատես է տաւալին, են զանոնք քօնիքսի կը հըրաւիթէ։

ԱՐՄԵՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐԸ

23. Չինք կրնար գուշակել ուր պիտի յանգէր ողբական հոգը կայսրութեան սկսած այս անհաւատարմ պայքարը տկար հայ Եկեղեցիին դէմ։ Ռուսիան, որ ցարգ գոհ էր եւ լիապէս վարձատրուած հայկական Եկեղեցիին չնորհած պաշտպանութիւնէն, չենք գիտեր մտքի ինչ յեղաշրջումով մը այսօր հայ քրիստոնեաներուն հաւածիլ չը կը դառնայ, և իր ձեռքին սակեղած ամէն միջոցներով կ'աշխատի սը-

կարացունել անոնց Եկեղեցին, զայն քայքայել ու քննել կրնի։ Եւ այս այնպիսի ճգնաժամի մը մէջ, երբ ուրիշ քրիստոնեաներ պաշտպանելու ձեռնարկած է, Գրիգէ անկարելի է խելք հասցունել, թէ Ռուսիայի աւանդական քաղաքականութեան գըլուխը գտնուող հոշակաւոր մարդիկը և բարեկամաէութեանց քովի անոր ներկայացուցիչները, որ լաւ ևս տեղեակ են անխորհրդաբար ձեռնարկուած արարքի մը հասողութեան ու հետեւանքներուն, չունեն այս բանին ազգու. և արդարացի դարման մը տանիլ, ու վերապետական իրաւունքները պահպանելով հանդերձ, հայկական Եկեղեցիին վերադարձունեն արդէն ճանցուած ու հաստատուած առանձնաշնորհումներուն պորձածութիւնը, անանձնաշնորհումներ՝ բղիած ուղղակի Եկեղեցիին բնութեանն իսկ, յարգուած ամէն տէրութիւններէն և ամէն գաւառէ մէջ, հալածանքներու մէջ պահպանուած այնչափ զոհողութիւններու շնորհիւ, յատկապէս յայտարարուած կայսրութեան հիմնական օրէնքներով, և պաշտպանուած համայն Ռուսիայի ամէն ինքնակալներէն, Ահա այն ատեն Նիքոլայ Բ. կայսրին օղոտափառ անունն այ պիտի օրհնուի ու յարգուի ամէն Հայիւն մեծագործ Նիքոլայ Ա. կայսրի անունին հետ զուգահաւասար։

1/14 Յունուար 1904
ՎԵՐՋ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՑԻ ՆՕՐԵՐ

Երկրորդ անգամն է առ, որ Յիշակ մէջ ցոյց տրին ունեցող ազգաւոր խմբակ մը անաւօթաբար և լրբօրէն կը յանդգնի սպառնական նամակ մը Երեւն Հայկազեան կրթարանի յարգիլ տնօրէն Պատ. Ե. Երաւորմանի, նոյն իսկ անոր կեանքին սպառնալով։ Նամակը անտորապիւր է և Թուսճուգին եկած ըլլալ կը թուի, մինչդեռ Յիշակէն է։

Պարտ ներ, գիտեմ, որ դուք յեղափոխական անունը կը կրէք, բայց ես չեմ ուզի ձեզ երբեք յեղափոխական կոչել, դուք յեղափոխութեան ազդն էք, իսկ այդ անունը ինձ համար սուրբ և նուիրական է։

Ախր ու անոր, որ չէ կարող յեղափոխութիւնը յեղափոխականներէն զանազանել։

Թշնամանալ, սպառնալ անձի մը դէմ, քանիտու, կործանելու աշխատել վարձարան մը ժամանակը մը մէջ, որ հայ ժողովուրդը դառնապէս կողբայ այնքան դպրոցներու կորուստը։ Ահա նպատակը այս խմբակին, եւ ինչո՞ւ պատճառը շատ պարզ է։

Վարձարանը օրըստօրէ կը յառաջդիմէ աշակերտներ կը բազմանան, անոնց մասուր ժակարդակը կը բարձրանայ ուսուցչական մարմնին համեստ ոյժերուն, իրենց պաշտօնին գիտակցութեան ու այսքան հալածանքի ու թշնամանքի հանդէպ, ևս առաւել զէպի գործը ունեցած եռանդի շնորհիւ։

Կը տեսնես, ընթերցող, որքան բանաւոր պատճառներ անուանաբեր ընելու վարձարան մը յաջ խմբակին։

«Պիտի գտնէք ձեր վերջին . . .» բառերով կ'ուարաւ սպառնական գրութիւնը։

Դէպի Հ. Ե. Կուսակցութիւնները տածած յարգանքս ու պատկառանքս որովհետեւ անոնք սկզբունքով հայրենիքի տղայութեան սուրբ գործը

միայն հիմնադրին կեանքը ու վարքը և այդ կրօնքին ծագման պարագաները հասկնալ և յայտնար գիրքը հայերէն առաջին հրատարակութիւնն է որ այդ հետաքրքրական և պատմական պարագաներուն վրայ բաւական ընդարձակ տեղեկութիւններ կուտայ Գիրք 1. Ֆր. Ստանիսլաւ համար պէտք է գիտել սա հասցէին Պատ. և Ա. Արիւստեանց-Վառնա :

Յիւլիոյի եկեղեցւոյն համար յարմար քահանայ մը ուղարկած է Պատրիարքարանէն :

—ՄԱՍԻԼԻՈՅ մէջ կազմուած է Բարեգործական ընկերութիւն մը Գործ. Ժողովը կանոնադրութիւնը մեղ զրկած է մեր գիտողութիւնները լսելու համար : Մենք ունէ գիտողութիւն չունինք առայժմ այդ կանոնադրին գէմ միայն ընկերութեան յարատեւութիւն և յաւաքգիտութիւն կը մաղթենք որ կարող ըլլայ մօտ ապագայի մէջ իր բարեգործութեանց սահմանը ընդլայնել :

Թ Ի Ի Ր Ք Ի Ա

Է Ր Մ Է Ն Ի Ս Տ Ա Ն

— Բարեկտէն ալընան պիտ թէ լէկրաֆ իւզրէ, Մ. տը Բուէսանտէ էվէլէրի կիւն էրմէնիստան ահ վալընա տայիր խարիճիյէ նուզըրը Մ. Տէլքոտէի իսթիճէվապ իթմիշ օլաճագ տը, Պու խուսուստա ճէրէյան իտէն մուպահէսաթ կէլէճէք հաֆթա կազէթամըզտա տէրճ օլընաճագ տըր :

— Պապը Ալիին ալըըր պիտ թէլէկրաֆա պինաէն, Վան վիլայէթի տախիլինտէ՝ 30 քիշիլէք պիտ էրմէնի չէթէսի մահվ օլմուշ :

— Սթանպուլ 25 մայիս — Սոն վագաւարտա Սասունտա գաթլ օլընանլարըն մըգտարը՝ գօնօլտարըն րաբօրթը իւզրէ՝ 5000 է պալիզ օլմասը չիմտիլէք սահիհատտ օլընամազ Գիրա գօնսոլտար էլան թէֆթիլէ կիթմէմիշէր տիր Գանիյաթա պինաէն պիտ քաշ էիւզ քիշիտէն զիյատէ օլմայաճագ տըր :

Ա. Պիլկար

Թէլէֆիաթըն ազ օլմասը պիզէ մէսէրրէթպախշ իսէտէ, իշպու թէլէկրաֆ թիւրք մէնպաւընտան օլմալը տըր Զիրա պուլտան 20—25 կիւն էվէլէ էրմէնիլէրտէն 900 թէլէֆիաթ օլտըրը միւթէատիտ մէնպալարտան թաստիգ օլընմըշ ըտը 1894 տէ տախի թիւրքլէր թէ՛

— Սուլթանըն տամատը վէ Ղազի Օսման բաշանըն մախտու մը Գէմուլէտտին բաշանըն թուլթուլմասը Սուլթան Մուրատըն Հատիճէ նամ. քէրիմէսի իլէ միւլազաթը օլմասընտան նաշի իմիշ

Հատիճէ Վասիֆ բաշանըն զէվէէսի տիր վէ չիմտի վալիտտաինին էվինէ կէօնտէրիմիշ :

— Էնֆօրմասիօն ա Սթանպուլտան իշար օլտըրընա պինաէն, Գէմալէտտին բաշանըն հապա օլընմասընտան տալ սէպէպ Բաշաի միւշարիլէյս վէլիահտ Մէհ. Բէշատ էֆէնտի իլէ պիլ իսթիշարէՍուլթանըն խոսթալըրըն պէհ. նէ իտէրէք անը թախթտան էնտիլմէք իսթէմէլէրի իմիշ Լէֆիաթը 3—400 կէօսթէրտիլէր ֆագաթ պիլ ախէրէ 3—4000 օլտըրը թաստիգ օլընտը ըտը :

— Պապը Ալի Մաքէթանիա Ժանտարմասընըն թէշքիլաթը իշիւն տէվէթլէրին իճպարաթընա միւթապագաթ իթտիլիին էհալիյէ սէզտիրմէմէք էֆքիւր իլէ, պիւթիւն մէմալիքի օսմանիտէ եէնի Ժանտարմա թէշքիլի իշիւն պիտ գօմիսիօնը մախտու թախի օլընաճագընը պիտ իրատէ իլէ իւն իթմիշ տիր :

Մ Ո Ի Հ Ա Ր Է Պ Է

Շու սըրա ճաբօնլըլարըն պիւթիւն զայրէթլէթօրթ Արթուրը ֆէթհիթմէք իշիւն օլտըրը աշիքեար տըր Կայ'ս 26 տա ճաբօն տօնանմասը թէքրար մէզքիւր շէհրին գալէլէրինի թօթա թուլթմայա պաշարմը տըր :

— Զինլիլէրին Բօրթ Արթուրտան չըգմալարը մէնն օլընմըշ, ապէրիյէ սըրլարը ֆաշ իթտիրմէմէք իշիւն Գաշմազ իսթէյէն պիտ թագըմ Զինլիլէր մայիս 25 տէ տալմըշլար Գագաթ գաշմամազ իշիւն տախի զալալը առտալարըն աճըլգտան էօլմէլէրի իգթիլա իտէր, զիրա անլէրէ մէէքիլաթ վէրիլմիյօր :

— Զինլի չէթալար Գէթա սթառիօնընտա պուլընան րուսլարըն օտուլն վէ քէօմիւր տէքօլարըն եագմըշլար :

— Գօթանըն չիմալի սահիլլէրինէ չըգուպտէ վալտիլթօթօգ իւզէրինէ կիթմէք իշիւն եէնի 3 ֆրգաի ապէրիյէ սիւաշ ալթընա ալընմասընը ճաբօն իմբէրաթօրը էմր իթմիշ տիր :

— Գօթա իմբէրաթօրընըն եանմըշ օլլան սէրալըն զարաւըն 65 միլիոն ֆր. հէսապ օլընմը Գօթալըլարա «աթէշ» քէլիմէսի թէլէֆիլիլ իթմէք մէմնու օլտըրընտան օ՛ էսնատէ չըգան վէլլէլէնին տալ սէպէպ իմբէրաթօր ալմագուզըն ըտեան զո հուր իթմիշ զանըն իլէ սէրայ գաբուլարընըն գալանմասընը էմր էյլէմիշ վէ պու սէպէպլէ տըշարտան իմտատ եէթիշմէտիկինտէն ետնկըն եալըմըշ վէ պէօյիլ խասարաթ վէրմիշ տիր :

— Ժէնէրալ Գուօբաթիլինին օրտուար իլէ պէրապէր Բօրթ Արթուրը գուրթարմայա կիտէճէլինին հալաթիսի Պ. Թալիպլաւ թէքզիլիլ իտէրէք, պէօյլէ պիտ հարէքէթ րուսապիլիլին տէրհալ ճաբօնլըլարտան իհաթէ օլընմասընա սէպէպ օլաճագ ըտը տէյօր :

— Շիքիլիմա նամ ճաբօն զըրհլընըն զարգ օլտըրընա տայիր օլան հալաթիսին քիւլլիէն էսաւըլ օլտըրը թօքիօտան րէսմէն պիլտիրիլիյօր Գագաթ տիկէր իքի ուֆագ ճաբօն վաբօրլարըն վէ պիրտէ րուս վաբօրընըն թօքիլլէրէ թէսաթիլլէ պալթտըլլարը չիմտիյէ գաաար թէքզիլիլ օլընմամըշ տըր :

— Պուգրէշտէն «Վէշէրնա Բօշթա» թէլէֆօնլէ պիլտիրիլիլիլիլլէ, Լօնտրատա շալի օլտըրընա պինաէն, ճաբօնլըլար Բօրթ Արթուրըն իսթիլքեալարը իւզէրինէ շէտիտ պիտ հիւճուլտան սօնրա շէհրի գապթ իթմէկէ մուաֆագ օլմուշլար, վէ պու միւսաալմէտէ իքի թարաֆտան 11000 էօլիւ վէ եարէլի տիւշմիւշ :

Պիզէ պու հալաթա վագըթ սըլ կէօրիլիլիլիլլէ զիրա ճաբօնլըլար ալաֆրանիկա յուսիս 15 տէն էվէլէ պէօյիլիլ հիւճուլա պաշարմայաճագլար ըտը :

Տ Ա Խ Ի Լ Ի Է

Սօֆիա 6 յունիս

Մաքէթանիատան ալընան հալաթիսաթա պինաէն, թիւրքլէր թէքրար խրիսթիան էհալիյէ գարշը զալիլիլլէրէ պաշարմըլար, պախուստա Գրիլլօպտա վէ Մանասթըր գաղալարընտա :

Օհրիտատ գըթըլգ պաշարմըշ :

Պուլկար վիւքէլա րէյիսի Օհրիտա մուհաճիլլէրի թարաֆրիտան կիտէն պիտ հէյէթէ հիւքիւմէթտէն իանէ վէրմէք վաա իթմիշ տիր :

Մահէլի մէմուրիլլէթլէրինէ վասըլ օլուպտէ Ժանտարմա խաւթսինի էլլէրինէ ալմըշ օլան էննէպի գապիլթլէրին պուլընտըլարըն գաղալարըն հալի պիւաքիս մուճիլիլ մէմնուլիլլէթ տիր Եօֆիատաքի Մաքէթանիալըլար տախի մէզքիւր գաղալարտա էհալիլին հալի հաղըգէթլէ խաֆիֆլէնմիշ օլտըրըն իթիւրաֆ իաէյօրլար :

— Միւր ին պէյանը իւզրէ պուլկար հիւքիւմէթի 30 միլիոն ֆրանկըլգ թօքլար Ֆրանսայա ոըբարիշ վէրմէք իշիւն Սօպր. նիլէտէն գրէտի իսթէնիլլէսինի թահթը գարարա ալմըշ :

Շէհրիմիլ Պէլէտիլլէսիտէն իւն օլընտըրը իւզրէ, մայիս 31 ինէ գաաար հէր քէս պէլէտիլլէ տաիրէսինէ կիտուպ, պիրէրէճէքլարա

ցիլաալարագ, իսիմ շէօհրէք վէ սինն ու սանաաթ վէ սաիրէ եաղուպ, թէքրար պէլէտիլլէ թէսալիլ իթմէկէ մէճպուր տըր Եօսի հալտէ ճէզաիլնալտի ալընաճագը իւն օլընմըշ տըր :

Ս Ս Ր Օ Ք

Մարօքըն թանճէր էյալէթլինտէ իքի միսիօնար տաղա աշըրմըշ օլան Բախուլիլին պիւթիւն թէքլիլիլլէրըն գապուլ օլընմադըն Մարօք Սուլթանը էմր իթմիշ տիր Գէգա թանճէր բաշասընը ալլ իթմէք էմր օլընմըշ Շու հալտէ Բախուլիլին թէքլիլիլլէ իւզրէ, քէնտիսի թանճէրէ վալի թախի օլընաճագ կէօրիլիլիլլէ :

— Պիւր չօգ սիւալը Մարօքըլլար թանճէրէ կիրուպ, Պիւճիգա գօնսօլոհանէսինի սօյմագ իսթէմիլլէր, ֆագաթ կէրի սիւրիւլիլլէր տիր :

— Էննէպի վաբօրլարըն թանճէր իլիմանընա կիրմէլէրինտէն պէրու եէրլիլլէրին խուսուլթի էվթալըլարա գարշը ալթմագտա ըմըշ :

Տէվէթլէր Մարօքըն տախիլի իշիլլէրինէ միւտախէլէ իտէճէքլէր կէօրիլիլիլլէ :

ՍԱՍՈՒՆ ԳԸՐԳԸՆԸ

Թիֆլիստէն Բրօ Արմէնիա եաեաղըլտըր իւզրէ, Սասունտա ապէր վէ Գիւրուլէր 45 քէօյ եագմըշլար վէ մէզքիւր քէօյլէրտէն կէլիլիլլէրա թօքլանմըշ օլան 20,000 դաաար էհալիլին էքսէրիլինի գըրմըշլար Ան էրտէն Մուշա կէօթիլլէրիլլէր եալընը պիտ գաշպին ըսթիար գաաըն, վէ չօնուլար օլուպ, իշլէրինտէ կէնճ գըլ վէ տէլիլլէրալա սալա եօգ ըմըշ Կէլիլիլլէրա 16000 ապէր, 22000 պաշըպօղուգ վէ 12 թօքլարլէ իհաթէ օլընտըրտան վէ սիւալըլար գաշտըրտան սօնրա մայիս 3—4 տէ գըրկըն պաշարմըշ :

Թիւրք հիւքիւմէթի Գէգա վաղօ գահրաման պիլ իթիլիլլէրէլան գըրկընը սագլամայա շալըշլար :

— Ինկիլիլլէր բարլըմանընտա Սասուն վուգուլթը իշիւն պիտ իսթիլլէրա ճէվապէն, խարիճիէ միւթէշարը Գօնթ Բէրսի էրմէնի գօլիլթաճըլ րը մէսուլ կէօսթէրմիշ տիր :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԻ

Փափաքողաց կր հայթայթեմ բաժանորդագրութեամբ եւ կամ հատով եւրոպական այլ և այլ լեղունքէ, ինչպէս նաեւ հայերէն, թէ արտասահմանի և թէ թուրքիոյ հանդէսներ և լրագիրներ վերիշ քաղաքներէ յանձնարարութիւններ փութով կը կատարեմ :

ՀԱՄԱՐԱՅԻՆ Թ. ԳԻՐԴԵԱՆՆ Ուլիցա Բրէսլաւսկա վառնա

Одговорникъ А. Курбетянъ печатница "Взаимность" — Варна.